

Dr. Theodor Mebs, evropski strokovnjak za ujede in sove, na obisku v Sloveniji

// Al Vrezec

1: Dr. Theodor Mebs skupaj z avtorjem prispevka med opazovanjem ptic z znamenitega razgledišča na Cerknškem jezeru. foto: Davorin Tome

2: Za najboljše delo o ujedah Evrope doslej velja Mebsova druga monografija iz leta 2006, ki obravnava vse na tleh Evrope opazovane ujede, opremljena pa je s fotografijami najboljših evropskih naravoslovnih fotografov.

Ime dr. Theodorja Mebsa je dandanes nerazdružljivo povezano z ujedami in sovami Evrope. Svoje dolgoletno delovanje na tem področju je v zadnjih letih okronal z dvema izredno pomembnima monografijama. V prvi, ki je izšla leta 2000, je skupaj z Wolfgangom Scherzingerjem opisal evropske sove. Gre za najpomembnejše delo o sovah Evrope, takoj za Mikkolovo knjigo »Owls of Europe«, ki je izšla že daljnega leta 1983. Delo je sicer izšlo v nemškem jeziku, vendar je bilo do danes že prevedeno v različne evropske jezike. Obsežna monografija obravnava vse evropske sove in podaja najnovejša dognanja iz raziskav sov v Evropi. Druga, še obsežnejša knjiga, je izšla leta 2006 in zadeva vse evropske ujede, vključujoč tudi tiste, ki se v Evropi pojavljajo zgolj priložnostno. Delo o ujedah je Mebs pripravil skupaj z Danielom Schmidtom, v njem pa na podoben analitičen način kot pri sovah opisuje poznavanje ekologije ujed v Evropi. S tega stališča je to delo trenutno največja monografija o ujedah Evrope in tudi ta je že deležna tujih prevodov. Pri obeh delih si je Mebs kot cilj zastavil tudi zbrati najboljše fotografsko gradivo o obravnavanih vrstah, ki so ga posneli evropski naravoslovniki fotografi, zato sta knjigi izjemni tudi v tem pogledu.

V zadnjem času se je Mebs še posebej zavzel za dve varstveno izjemno pomembni vrsti v Evropi in sicer za kozačo (*Strix uralensis*) in belorepca (*Haliaeetus albicilla*). Kot evropska ornitološka eminenca je zbral evropske strokovnjake na dveh delavnicah, prvi v Nemčiji leta 2006 na temo kozače in drugi leta 2007 v Avstriji na temo belorepca. Avgusta 2007 je obiskal tudi Slovenijo, da bi si ogledal življenjski prostor teh dveh vrst pri nas. Z dr. Davorinom Tometom smo si skupaj ogledali Cerknško jezero kot pomembno lovišče belorepca ter kočevske gozdove kot

gnezdišče belorepca in kot jedro populacije kozače v Sloveniji. Nad velikimi, obsežnimi in ohranjenimi gozdovi, ki jih premore Slovenija, dr. Mebs ni skrival navdušenja. Med našim obiskom se sicer kozača in belorepec nista pokazala, kljub temu pa je naš izlet okronalo bližnje srečanje s kraljem naših gozdov, rjavim medvedom (*Ursus arctos*), v samem osrčju dinarskega jelovo-bukovega gozda. Dr. Mebs se je strinjal z velikim pomenom slovenskih gozdov, gnezdenje belorepca v odmaknjenih gorskih gozdovih pa je izjemno celo v celotnem evropskem prostoru, saj je belorepec predvsem vrsta nižinskih in poplavnih gozdov ob večjih rekah.

Srečanje BirdLife-ove delovne skupine za gozdove

// Tomaž Mihelič

Oktober lani je imela BirdLife-ova delovna skupina za gozdove redno letno srečanje v Białowiezi na Poljskem. Osrednja tema srečanja so bili indikatorji stanja gozdov. Po uspehu, ki ga imajo ptice kot indikatorji v kmetijski krajini, se sedaj znotraj partnerstva BirdLife posveča veliko pozornosti vpeljavi učinkovitih indikatorjev v gozdovih. Pri tem pa pot očitno ni tako enostavna kot v primeru kmetijske krajine. Zatakne se že pri naboru vrst. Pogoste vrste gozda, ki jih je enostavno prešteti (npr. nekateri ščinkavci, sinice...) imajo zelo široke ekološke niše in zato ne pokažejo sprememb, ki bi nas zanimala. Nasprotno te spremembe s svojo pojavnostjo zelo nazorno pokažejo gozdni specialisti (npr. nekatere žolne, koconoge kure, sove), so pa te vrste težavne za izvajanje popisa. Trenutno se kaže kot najbolj uporaben indikator kombinacija krovnih vrst (*umbrella species*) v povezavi z vrstno pestrostjo gozdnih vrst.

Veliko časa je bilo na delavnici posvečenega tudi ostalim možnim indikatorjem v gozdu. Pri ostalih taksonom-

skih skupinah (npr. hroščih) se je izkazalo podobno kot pri redkih vrstah ptic. Njihova odlična indikatorska vloga je otežena na račun težavnejše odkrivnosti in metod popisa, prednost ptic pa se tudi tu še najbolj kaže v njihovi karizmatični vrednosti in s tem v bistveno večji bazi popisovalcev, ki so v gozdu pripravljene šteti ptice. Prav tako je z vidika finančnih sredstev in majhnega števila popisovalcev problematičen indikator stanja odmrlega drevja v gozdu. Več pilotnih projektov, ki jih izvaja BirdLife, je zelo jasno pokazalo, da je poleg same količine odmrlega drevja zelo pomembna tudi njegova strukturalnost, vrstna sestava in stopnja odmrlosti.

V prvih dveh dneh delovnega srečanja se je zvrstilo več predstavitev konkretnih rezultatov na pilotnih projektih s tega področja. Zanimivo je bilo predavanje Tor-Bjorn Larsna, predstavnika Evropske okoljske agencije, ki je pokazal, da so ptice kljub temu, da je pri njih izdelava gozdnih indikatorjev šele v razvoju, tudi na gozdnem področju v vodilni poziciji. V predavanju o uporabi pogostih gozdnih vrst kot indikatorjih nam je prednosti in težave nazorno prikazal Petr Vorišek. Marisa Strazds pa je predaval o zanimivih odzivih nekaterih redkih vrst (divji petelin in črna štoklja) na spremembe, predvsem na fragmentacijo gozda. Vsa predavanja so bila odlično vodila za delavnice, v katerih smo se posvetili konkretnim problemom. Pestra zasedba iz večine evropskih držav je omogočila soočanje popolnoma različnih pogledov na problematiko v gozdovih (npr. Irska in Romunija).

Poučen je bil tudi terenski del delavnice, kjer smo si podrobno ogledali narodni park Białowieza. Ogled je bil res impresiven. Poleg ohranjenega naravnega gozda je pragozdni rezervat zavidljive velikosti. Park poleg vseh varstvenih, študijskih in izobraževalnih vrednosti tudi jasno kaže pomen tovrstnih rezervatov za razvoj lokalnega prebivalstva z razvojem naravi prijaznega turizma. Mene so prepričali in gotovo se z družino v Białowiezo vrnem kot turist. ●

→ Naftni izlivi uničujejo IBA-je

// prevod Petra Vrh Vrezec

Francosko naftno družbo Total in italijansko ladijsko zvezo RINA je pariško sodišče kaznovalo zaradi izliva nafte ob nesreči tankerja Erika na obali Bretanije v Franciji leta 1999. Iz tankerja se je izlilo 20.000 ton nafte, kar je prizadelo 150.000 ptic, med katerimi jih je 72.000 poginilo. Med njimi je bilo največ lumen (*Uria aalge*), mormonov (*Fratercula arctica*), strmoglavcev (*Morus bassanus*) in triprstih galebcev (*Rissa tridactyla*). Sodišče jima je za obalno onesnaženje naložilo globo v višini 375.000 EUR in skoraj 200 milijonov EUR za odškodnino, ki jih morajo plačati različnim civilnim združenjem, pri čemer bo LPO (BirdLife Francija) prejela največjo vsoto. Sicer pa so naftni izlivi v zadnjih mesecih ogrozili več IBA-jev tudi v drugih delih sveta. V Severni Koreji sta bili nedavno prizadeti dve območji (Cheonsu Bay in Geum Estuary), pomembni prezimovališči vodnih ptic. V Kaliforniji v zalivu Bay Bridge je potonil tovorni tanker, iz katerega se je v morje izlilo okoli 58.000 galon nevarnega kurilnega olja. Prizadeta je bila obala zaliva pri San Franciscu, kjer prezimuje kar 78 % očalark (*Melanitta perspicillata*), ki se selijo vzdolž pacifiške obale Severne Amerike. Izliv je prizadel kar štiri IBA-je v Kaliforniji. Najmanj 30.000 ptic pa je poginilo zaradi izliva nafte v severnem delu Črnega morja, zaradi česar sta ogrožena kar dva IBA-ja ob ruski črnomoški obali.

Izvirni članek: BirdLife International (2008): World Birdwatch, March 2008: 9.

3: Da so detli v velikih gozdnih rezervatih zares številni, nas prepričajo številni storži, zatakneni v hrapavo skorjo hrastov. Na tovrstne prizor naletimo v Białowiezi praktično na vsakem koraku. foto: Tomaž Mihelič

4: Mormon (*Fratercula arctica*) je eden od 72.000 morskih ptic, ki so poginile zaradi izliva nafte ob nesreči tankerja Erika. foto: Chris Gomersall / rspb-images.com (uporabljeno v World Birdwatch)